

SLOVENSKÝ ZVÄZ ASTRONÓMOV

Tomášovská 63, 979 01 Rimavská Sobota

info@szaa.org, www.szaa.org

Tlačová správa Slovenského zväzu astronómov

20. marca 2026 sa začína astronomická jar

(Na Gregora idú l'ady do mora)

Jarnou rovnodennosťou, ktorá nastane 20. marca o 15:46, začína astronomická jar, jedno z najkrajších ročných období. Zima končí, príroda sa prebúda, začínajú kvitnúť stromy... Koniec zimy si pripomínali naši predkovia aj v pranostike „Na svätého Gregora, idú l'ady do mora“. Pri pohľade do kalendára však zistíme, že meno Gregor je v kalendári už 12. marca! Nie, nie je to chyba, jarná rovnodennosť pred reformou gregoriánskeho kalendára v roku 1582 nastávala práve okolo tohto dátumu.

Pravidelné striedanie ročných období vzniká obehom Zeme okolo Slnka, a je spôsobené sklonom zemskej osi (23,5°) k rovine jej obežnej dráhy. Pri jarnej rovnodennosti teda Slnko svieti na Zem „zboku“, dĺžka dňa a noci je na celej zemeguli rovnaká – 12 hodín, na severnom póle končí polárna noc a začína sa polárny deň. Aj tento fakt si pripomenuli naši predkovia v pranostike „Na Gregora, deň a noc rovnaká miera.“ Ani to však nie je celkom pravda. Deň a noc sú u nás rovnaké už 17. a 18. 3., teda niekoľko dní pred rovnodennosťou, čo je spôsobené astronomickou refrakciou.

Pri rovnodennosti je Slnko presne na nebeskom rovníku, v jarnom bode, a jeho poludňajšia výška je u nás 41,5° a bude sa postupne zvyšovať až do letného slnovratu 21. júna. Slnko vychádza presne na východe (východnom bode) a zapadá na západe (západnom bode). Slnko vstupuje do znamenia Barana, no v skutočnosti je len v juhozápadnej časti súhvezdia Ryby, no ako sa zdá, astrológom pri zostavovaní horoskopov to vôbec nevaďí. Ich „predpovede“ boli v súlade s polohou Slnka platné pred dvoma tisícročiami...

Od jarnej rovnodennosti je odvodený aj najvýznamnejší kresťanský sviatok **dátum Veľkej noci**. Veľkonočná nedeľa je prvou nedeľou po prvom jarnom splne Mesiaca a môže byť medzi 22. marcom až 25. aprílom. Tohto roku pripadne na 5. apríla. Pri určovaní tohto pohyblivého kresťanského sviatku sa za dátum jarnej rovnodennosti vždy považuje 21. marec, bez ohľadu nato, že môže nastať až o 2 dni skôr.

Od októbra 1582, keď bol zavedený súčasný gregoriánsky kalendár nastala jarná rovnodennosť 19. marca 21-krát, 20. marca 295-krát a 21. marca 116-krát. 19. marca nastane jarná rovnodennosť najbližšie až v roku 2044 a 21. marca dokonca až v roku 2102.

S príchodom jari sa u našich predkov spájali tradičné zvyky, ktoré sa v niektorých regiónoch zachovali až dodnes. Najznámejšie je symbolické vynášanie Moreny, staroslovanskej bohyně zimy a smrti, ktorá sa páli a hádže z vysokej skaly alebo mosta do vody. Slávili príchod teplejšieho obdobia, čas pred poľnými prácami a pripravovali tradičné jedlá (kulich, paška, baranček, tvarované bochníky...). Oslavovalo sa Slnko, kúpalo sa ešte pred jeho východom, robili sa očistné rituály, zapalovali vatry a z kopcov púšťali horiace kolesá. Práve ohnivý kruh bol pre našich predkov magický, chránil ich pred zlými silami i chorobami. Preto starí Slovania v kruhoch obchádzali obydlia i hospodárske budovy a priestory vydymovali

vetvičkami z borievky. Gúľanie farbených vajíčok malo zase zabezpečiť, aby sa ich plodnosť dostala do zeme a zabezpečila tak dobrú úrodu.

Dnes nie je deň jarnej rovnodennosti pre väčšinu ľudí ničím výnimočným. Bude obyčajným dňom, piatkom, v týždni... Náš vzťah k prírode a nášmu životnému prostrediu sa, žiaľ, mení, sme k nemu často až príliš ľahostajní. Mali by sme si však uvedomiť, že aj my sme len súčasťou jedinečného ekosystému, ktorý sa vyvinul na našej planéte. Mohli by sme si od našich slovanských predkov vziať príklad a mať k prírode a k jej významným okamihom väčšiu úctu.

V deň rovnodennosti sa večer po západe Slnka pokochajme aj oblohou. Pozrime si tenký kosáčik Mesiaca, pod ním jagavú Venušu a vysoko nad obzorom v súhvezdí Blížencov aj jasný Jupiter. Na miestach bez svetelného znečistenia je možné zbadat' nad západným obzorom slabý kužeľ svetla – zodiakálne (zvieratníkové svetlo).

RNDr. Pavol Rapavý

Mesiak a Venuša večer 20. 3. 2026